

צדקה רכ"ל
ע"מ מילניס חייבין
5085953-09

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

לפני: סגן הנשיאה יצחק ענבר, השופטת יהודית שבת, השופט שאול שוחט

המערערים

ק' לי

ע"י ב"כ עוה"ד רוט דלהוז ומור זימן

נגד

המשיבים

י' פ'

ע"י ב"כ עוה"ד רוט קורץ

פסק דין

השופט שאול שוחט:

1. ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה במוחו תל-אביב-יפו (כ"ב השי שפירא גליק בתמ"ש 14-01-44417), מיום 18.2.15 (להלן: "פסק הדין"); "פסק דינו של בית משפט קמא".

בפסק הדין חורה בית משפט קמא על העברת ילדיהם של המערערות והמשיב - י' פ' מי יליד 2007 ו-א' פ' מי ילידת 2008 (להלן: "הילדים") - באופן מיידי, ממשמורת המערערות-האם למשמורת המשיב-האב, תוך קביעת הסדרי ראייה בין המערערות לבנים ומתן הוראות בדבר הדרגה הורית לשניים כתנאי ללידת הילדים אצל המערערות והסדרי ראייה עמם בחופשות ובחגים.

לפסק הדין קדם פסק דין של בית משפט קמא, מיום 18.7.12, בו נקבעה המשמורת על הילדים בבדי המערערות (תמ"ש 42591/09, להלן: "הליך המשמורת הראשון").

פסק דינו של בית משפט קמא

2. את פסק דינו ביטל בית משפט קמא על חוות דעת מסוגלות הורית שהתבקשה והתקבלה במסגרת הליך המשמורת הראשון (להלן: "חוות הדעות") ועל דו"חות יחידות הסינוע והסקירי העו"ש שהוגשו במסגרתו; על דו"חות יחידות הסינוע והסקירי העו"ש, לרבות דו"ח סיכום ועדת תסקירים ועוזיות גורמי הרווחה שהוגשו לפני בהליך הנוכחי נושא הערעור, כמו גם התנהלותה של המערערות בשני החלוקים. מכל אלה למד בית משפט קמא, כי

1 מתוך 1

11. Jun. 2015 8:41

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים. אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

המעוררת היא "הורה מנכר העושה הכל כדי לגרום לניכור הורי בין ילדי הצדדים לאב התובע" והורה על העברת המשמורת לידיו.

טענות המעוררת

3. פסק דינו של בית משפט קמא הוא חריג בנוף פסקי הדין בסכסוכי משמורת, עומד בסתירה מוחלטת לפסיקות עקביות של בתי המשפט ואינו עולה בקנה אחד עם טובתם של הילדים (סעיפים 1, 8, 9, 22 לעיקרי הטיעון); פסק הדין ניתן על בסיס הסתמכות חלקית ומטענות על חוות דעת שניתנה בהליך המשמורת הראשון בו הומלץ, בכלל, על מונן המשמורת בדי האם. הדעת מוזנת שהיה מקום, בהליך כה משמעותי של העברת משמורת, לחון מתוך את טובתם של הילדים על בסיס חוות דעת עדכנית שתבחן את מסוגלותם של ההורים לאוהבה נקודת זמן בה עולה הצורך, כביכול, בשינוי המשמורת (סי 2,3 לעיקרי הטיעון); פסק הדין שגוי גם על בסיס החומר הלא עדכני שהיה לפני בית המשפט. בהליך המשמורת הראשון נקבעה המעוררת כמשמורתית, על בסיס חוות הדעת אשר בהנה את האינטראקציה המצוינת שהייתה, ועדיין הינה, בינה לבין הילדים. לעומת זאת, בחוות הדעת נכתבו "דברים קשים" אודות המשיב, ששוללים את מסוגלותו לשמש כמשמורן ומעמידים בספק את יכולתו להיות הורה מאפשר אם המשמורת תעבור לידיו. דברים קשים אלה לא זכו כלל להזדהות בספק הדין (סי 4, 5 לעיקרי הטיעון); בהליך הנוכחי הובחר לבית משפט קמא, כי למעוררת קשר חם וטוב עם הילדים והיא דואגת לכל צרכיהם ולא מחסירה מהם דבר (סעיף 5 לעיקרי הטיעון). לא בכדי הציע בית משפט קמא, בסיום הליך ההוכחות, להשאיר את המשמורת בידיה בכפוף להענקת הסדרי ראיה למשיב, מה שמלמד שגם בית משפט קמא סבר כי המעוררת ראויה לשמש כמשמורתית על הילדים גם לעת הזו (סעיף 6 לעיקרי הטיעון); את הנתק בין המשיב לילדיו יש להטיל לפתחו ולא לפתחה של המעוררת. הנתק החל בשל אירוע אלימות שחו הילדים מהמשיב ביולי 2013. למרות שהומלץ על הסדרי ראיה נחת פיקוח ובמרכז קשר סירב המשיב לעשות כן. במשך חודשים ארוכים, ולמעשה עד היום, בחר המשיב אף לא להיות בקשר עם מוסדות החינוך של הילדים. גם לפני אירוע האלימות לא היה המשיב קשוב לצרכי הילדים, לא קנה להם, מעולם, מתנה ולו הקטנה ביותר וגם כשהתקיימו הסדרי ראיה, בתקופה שעד לאירוע האלימות, נחג המשיב לבטל הסדרי ביקור ולקצר את אלה שהתקיימו משום הוטו יכולתו להתמודד עמם (סעיפים 7, 16 לעיקרי הטיעון); בית משפט קמא הורה על העברה מידית של הילדים למשמורת המשיב מבלי ששקל את האורך בהכנה מוקדמת. ההעברה, אליבא דבית משפט קמא, אמורה להתבצע ללא כל תכנית מעבר, ללא כל מערך טיפולי, באמצע שנת הלימודים ועל רקע נתק מוחלט של שנה ועשרה חודשים בינם לבינו. בית משפט גם לא שקל את שאלת הפרדתם של הילדים משני אחיהם (ילדיה של המעוררת מנישואיה הראשונים) כמו את העובדה כי הם אמורים לעבור לתא משפחתי חדש בו ישנה בת זוג למשיב, שנמצאת בחודשי הריון מתקדמים (סעיפים 10, 12 לעיקרי הטיעון). לטענות אלה, כך המעוררת, יש לתת משקל

2 מתוך 20 עמ"ש 60592-03-15

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

נכבד על רקע התנהלות לא מקצועית של רשויות הרווחה ובית משפט קמא – לא קיימו פגישות עם הילדים (למעט פגישה אחת); לא נשקלה אפשרות מינויו של אפוסי לדין; בית משפט קמא לא ישב בדין "כשנפשו חפצה ואוזנו קשובה"; כנס על המעוררת ושגה משום כך בשיקול זינתו. על רקע זה סבר בית משפט קמא, כי בשאלה של ניכור הזרי עסקינן ולא הא. ענייננו בשאלה של משמורת למעוררת והסדרי ראייה בין הילדים למשיב שאותם יש לחסדור, בדרך טיפולית טוחה, משום חששם של הילדים ממנו בעקבות אירועי אלומות שלו כלמיהם (סעיפים 15, 16, 17 לעיקרי הטיעון).

מכאן עתירתה לקבל את הערעור; הותרת המשמורת על הילדים בידיה; קביעת הסדרי ראייה בין המשיב לילדים באופן שיבטיח את שלומם.

טענות המשיב

4. המשיב, בעיקר הטיעון ובדבריו לפנינו, תמך בתוצאות פסק הדין. לטענתו, אין להותלם מההליכים שמתנהלים בין ההורים מזה חמש שנים, מהם נותן ללמוד במידור על סיכול מכון של הקשר בינו לילדיו; חוסר שיתוף פעולה עם גורמי הרווחה והפרה מתמשכת של החלטות בית משפט שנעדרו לקדם את הקשר – עד כי, כלשון בית משפט קמא, "מחקה" המעוררת – האם את המשיב-האב מחיי הילדים. בנסיבות אלה, העברת המשמורת על הילדים מידי המעוררת לדין, היא תוצאה מתבקשת ואף הכרחית. המעוררת, שקיבלה את המשמורת לדין, בהליך המשמורת הראשון, על תנאי לאפשר קיומם של הסדרי ראייה בינו לבין הילדים – כשלה בעניין זה ובמכוון. משכך, כך המשיב, טובת הילדים הייבה את העברתם לדין, כחורה אחראי שיבטיח, בניגוד למעוררת, קיומם של הסדרי קשר בין הילדים לאמם; טענותיה של המעוררת בדבר מסוכנותו של המשיב לילדיו משללה; אירוע האלימות הנטען הופרך והמדינה חורה בה מחאישום נגדו כך שאות אובדן הקשר יש לחטיל לפתחה של המעוררת.

מכאן עתירתו לדחיית הערעור וחסימתו לביצוע פסק הדין דם לקראת שנת הלימודים הבאה, תוך חכנה מוקדמת של הילדים למעבר הצפוי על דרך של שיחות וחזרה חזרית (עמ' 7 לפרוטי ישיבת הערעור, ש' 13-16).

דין והכרעה

כללי

5. משהורה בית משפט קמא על העברת המשמורת בשל היותה של האם "חורה מנכר", ראוי ליחד מספר מילים לתופעה זו של 'ניכור הזרי' – שממניה דרכי הטיפול בה, טרם שנבחן את קיומה במקרה שלפנינו.

11. Jun. 2015 8:42

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

6. ניכור הורי – כשמו כן הוא – תופעה המתגלית אצל ילדים לחודים הנמצאים בטכסנד משמורת לגביהם, שבאה לחי ביטוי בהתנכרות של הילדים לאחד ההורים ללא כל צידוק לכך.

הראשון שהתייחס בצורה שיטתית לתופעה זו וראה בה משום הפרעה היה פרופ' דניאל גרדנר, אשר טבע את המונח 'תסמונת ניכור הורי' (Parental Alienation Syndrome), מונח המשמש כיום להגדרתה של התופעה. על פי גרדנר, כל אימת שאין הצדקה לתופעה – התעללות של ההורה המנוכר בילד, הונחה אמיתית שלו; התעלמות מצרכיו וכי, שאז אין להשתמש בתופעה כהסבר לעוינות הילד כלפיו – מי ששוא באחריות לקיומה של התופעה הוא ההורה האחר, בדרך כלל ההורה המשמורן, אשר 'יוטף' את מוחו של הילד (Programming Brainwashing Parents indoctrinations) וגורם לו "להדחיק הרגשות החיוביים שיש לו כלפי ההורה המנוכר" (דפנה האקר "הורות במשפט" עמ' 62), עד כדי יצירת מצב בו הילד עצמו תורם משלו להשמצת ההורה המנוכר ומיצור טענות והאשמות כלפיו. (The child's own contribution to the vilification of the target parent).

גרדנר חילק את התסמונת לשלוש רמות: חמורה, מתונה וקלה – מתוך כוונה לקבוע את דרך הטיפול בעניה ומתן פתרון לסוגיה מבחינה משפטית, לפי הרמה של התופעה במקרה נתון. שלוש הרמות נבדלות זו מזו בעוצמת הניכור ומידת התמיכה והעידוד של ההורה האחר בהתנהגות המנוכרת כלפי ההורה המנוכר מחד, ובאופי היחסים בין הילד להורה המנוכר, מאידך. בעוד שבזרמה הקלה והמתונה מצד גרדנר בהשארות המשמורת בידי ההורה המשמורן (המנוכר) וקביעת דרכי טיפול מתאימות להזרבת התופעה, הרי שבזרמה הניכור החמורה מצד הוא בהתערבות טיפולית אגרסיבית – מסנקציות משפטיות לרבות קנסות ועד העברת המשמורת לחורה המנוכר ואף מאסר של ההורה המנוכר.

ומהי רמת ניכור חמורה? פעילות מכוונת של ההורה המשמורן לשם מטרה אחת – לנתק כל קשר, מכל סוג שהוא בין ההורה האחר לבין הילדים – במסגרתה הוא אינו בוחל מביקורתיות מופגנת, מהעלאת האשמות שווא ומהגשת תלונות במשטרה והכל באופן לא פרופרציונלי לאירועים פעוטים וחטאי חשיבות, כדי להצדיק את ביקורתו על ההורה האחר. הילדים, שנמצאים רוב זמנם בקרבת ההורה המשמורן, חווים את הפעילות הזו כפעילות מגינה ותומכת והופכים בעצמם לאחוזי חרדה ופתח מדמותו של ההורה האחר. כתוצאה מכך, מפגינים הילדים עוינות קשה כלפיו, ביקורת כפיתית ובלתי מצאוותית, ללא כל רגשי אשמה או תחושת אמוניה כלפיו וחתייחסותם אליו היא חד צדדית וחסרת אמביוולנטיות. מבחינתם, ההורה האחר הוא הונגלמות "הרע". ההורה המשמורן לא רק שלא עושה למניעת התופעה, הוא תומך בהצדקות שמספקים הילדים להתנהגותם ומגביר

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

אותה כתוצאה מכך חל ניתוק מלא ומחולט בין הילדים לבין ההורה האחר והם אינם מוכנים לשום קשר עמו.

במצב דברים זה, טובי גרדנר, החורה המשמורן, המסית והמדיה, אינו יכול לתרום להדברת התופעה, בהיותו שרוי בתחושות השנאה והפחד מההורה האחר, והניכור של הילדים לא ייפסק כל זמן שהם חשופים להשפעתו של אותו הורה. לפיכך, "טיפול משמעותי יכול להיטת ולהיות בעל ערך רב לאחר שהילד יוצא מהסביבה המזיקה ויועבר לסביבה אחרת..." (ראו בהקשר זה "זאב ברגמן ואליעזר ויצטום (1995) "חטיפת ילד בידי הורה - התסמונת של התנזרות להורה", שיחות ט' (תשמ"ה) 115-130).

7. תורתו של גרדנר זכתה לתמיכה של מספר אנשי מקצועי טיפוליים ישראלים (זאב ברגמן ואליעזר ויצטום, שם). מנגד, זכותה היא גם לביקורת נוקבת מצד חוקרים מתחום מדעי החברה, משפטנים וארגונים שונים בטענה כי היא משוללת בסיס אמפירי הן באשר למאפייני התופעה, הן באשר לתוצאות העברת המשמורת להורה המנוכר, מטעם בשל הטשטוש בין כעס של הילדים על ההורה לבין פטיכולה; מוגזמת בשל הערכות חסרות בסיס של מימדי התופעה ומסוכנת משום שהיא מסיטה את תשומת הלב מהאפשרות שהילד מסרב להיפגש עם ההורה בשל נזקים שנגרמו לו ממנו (דפנה הקר, "הורות במשפט" עמ' 63 וההפניות שם).

8. עיון בפטיקה - ממצאית שנות ה-90 ואילך - מלמד, כי בתי המשפט נדרשו לתורתו של גרדנר וגשו בה שימוש בסכסוכי משמורת, במקרים של סרבנות קשר קשה בין ילדים להוריהם ואף הורו, על בסיסה, על הנצאתם מידי ההורה המשמורן לסביבה אחרת ולעיתים אף על העברתם להורה המנוכר שנמצא מתאים לקבלה (עי"מ ת"א) 33/96 פלוני נ' פלוני (31.12.96) בו שימשו תורתו של גרדנר וכתביו קו מנחה לפסיקותו של בית המשפט; עי"מ 90/97 מורן נ' פלדמן-מורן (לא פורסם); עי"א 2891/99 פלוני נ' פלוני (10.11.99) שבקשת רשות ערעור עליו נדחתה; רע"א 8689/99 פלוגים נ' ויועץ המשפטי לממשלה (לא פורסם). כמו כן ניתן לראות כי המבחנים לזיהוי התופעה, בהם משתמשים בתי המשפט, הם אותם מבחנים שהותוו על ידי גרדנר (עי"א ת"א) 3162/98 פלוני נ' פלוני - אין בני חילד דבר חיובי ביחס לאב ואו יחסו של האב אליו; הבעת רצון ברור להישאר עם האם שמטפלת בו כל כך טוב וכד).

9. להכרה פורמלית, מפי בית המשפט העליון, זכתה התופעה ברע"א 3009/02 פלוני נ' פלוני, פ"ד נו (4) 872. בפרשה זו הוכרה הן התופעה של ניכור הורי, הן תסמונת הניכור ההורי כהגדרה מתודית של תופעה קיימת. בית המשפט קבע כי התופעה גורמת לסכנת ניתוק של הילדים מאחד ההורים בד בבד עם תלות יתר בהורה אחר. בית המשפט לא נדרש לאבחון

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

התופעה והטיפול בה, הגם שמצויין הוא את הוצאת הילד ממשמורתו של ההורה המנוכר למשמורתו של ההורה המנוכר כפתרון המוצע על ידי גרדנר במקרים חמורים של התסמונת, ומשאיר זאת, בעקרון, לאנשי המקצוע. ההכרה לא שונתה גם בדיון הנוסף שהוגש על פסק הדין, הגם שהתוצאה הותחפה (דמיא 4041/02 פלוני נ' פלוני, פ"ד נח (6) 246). בפסקי דין מאוחרים לפרשה זו לא נעלמה מעיני בית המשפט העליון הביקורת שנמתחה על תורתו של גרדנר (בע"מ 5579/07 פלוני נ' פלוני; 7.8.07). עם זה, בית המשפט העליון לא מצא לנכון לדחותה, אך הבחיר, כי יש לנקוט משנה זמירות בקביעה כי אכן נזא מתקיימת במקרה נתון וכי "לשם קביעת המצב לאשורו יש להסתייע בבחינתם של הגורמים המקצועיים האמונים על כך, תוך בדיקה ביקורתית של בית המשפט את המסקנות שהוגשו לו" (בע"מ 6327/08 פלוני נ' פלוני, 10.9.08).

10. אשר לדרכי הטיפול - בהתאם לרימת התופעה - מהקל אל הכבד - קביעת הסדרי משמורת מדויקים בין ההורים והקפדה על קיומם; טיפול בילד על חזי גורם חיצוני ותוך השארת הילד בסביבתו של ההורה המנוכר; ניתוק הילד לחלוטין מההורה המנוכר וחשמנו אצל אדם שלישי או העברתו להורה המנוכר (רע"א 3009/02 פלוני נ' פלוני, פ"ד נו (4) 872 וכן ע"א (ת"א) 2891/99 פלוני נ' פלוני, 10.11.99).

בדקשר זה ראוי להפנת לעברית הדוקטורט של עו"ד דייר שרון פרילינג בנושא הניכור ההורי - "ניכור הורי - ילד להורה והורה לילד: ההתערבות המשפטית במצבי ניכור הורי ושאלת תפקידו של המשפט ביצירת התנאים לשימוש ההורות היגשית ביחסי הורים וילדים" - שם ממקמת דייר פרילינג - ובצדק - את צו העברת המשמורת כאמצעי אחרון בו יש לנקוט מקום ומוכח העוד כשירותו של ההורה המשמורן לשמש בתפקיד זה, בשל ניסיונו להרחיק את ההורה השני מחיי הילד. השימוש בדרך טיפול זו מצומצם למצבים חריגים בהם הפגיעה בילד מכוח הוותרתו ברשות ההורה המנוכר עולה על הפגיעה שתיגרם עקב ההעברה הכפויה של המשמורת להורה המנוכר או לרשויות הרווחה.

11. העולה מהמקובץ - תרף הביקורת שנשמעה ונשמעת על תורתו של גרדנר - "תסמונת הניכור ההורי" - לא ניתן להתעלם מקיומה של התופעה בסכסוכי משמורת. לשם קביעה, כי במקרה נתון עניין לנו בתסמונת ניכור הורי, יש לקבוע, כשלב הכרחי, כי קיים "ניכור הורי", עם זה, אין די בקיומם של התסמינים המלמדים על "ניכור הורי" כדי לקבוע כי בפנינו "תסמונת ניכור הורי". קביעה שכזו תבוא רק לאחר שלא נמצאה כל הצדקה לניכור הקיים. אם ישנה הצדקה לקיומו, גם גרדנר יסכים, כי תורתו אינה ישימה, ובלשונו:

"... When the parental abuse and/or neglect is present, the child's animosity may be justified and so the parental alienation syndrome explanation for the child's hostility is not applicable".

11. Jun. 2015 8:42

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

באין הצדקה, יש לבחון את רמתה של התופעה במקרה נתון ולהחליט, בהתאם לנסיבות העניין, על דרכי הטיפול המתאימות. בכל אלה על בית המשפט להיעזר בגורמים מקצועיים שאת חוות דעתם יש להעביר במבחן הביקורת.

מן הכלל אל הפרט

12. ביום 18.7.2012 ניתן פסק דין בהליך המשמורת הראשון. בהליך זה נדונה תביעת המערערות לקבלת המשמורת על ילדיה. התביעה הוגשה עת שני ההורים התגררו יוזידי בעיר במרכז הארץ. כמקובל בתביעות מעין אלה, כל אחד מההורים טען ליכולותיו הטובות מחד גיסא ולחסרונותיו של האחר מאידך גיסא ועתר לקבלת המשמורת לידיו. בתסקיר סעד מיום 7.7.10 תואר מאבק מתמשך בין השניים, בעוצמה גבוהה, שהולך ומסלים בעיקר בשלב המעגר של הקטינים בין החורים. בית משפט קמא דרש לנושא "המעברים" במסגרת בקשות לצווים זמניים ותובענות לצווי הגנה. במצב דברים זה מינה בית משפט קמא, בהסכמת הצדדים, כמומחה מטעמו, את מכון "שלוסי" למתן חוות דעת מסוגלות הורית. שני החורים עברו אבחון פסיכודיאגנוסטי. האב עבר גם בדיקה פסיכיאטרית, עקב טענות המערערות למסוכנות. נערכו גם אבחונים לקטינים ובדקו אינטראקציות בין כל אחד מהחורים לבנים. חוות הדעת ניתנה ביום 9.3.10.

13. בחוות הדעת – בפרק דיון והמלצות לעניין ההורה המשמורן – נאמר:

"לא בלי התלבטות אנו סבורים כי האם תיטיב יותר להיענות לצורכי הילדים ברמה היומיומית. גילם הודך של הילדים מהווה גם הוא אחי המרכזיים בשיקול. נראה כי האם מגיבה למצב באופן קשה יותר מן האב וע"כ יש לקוות כי עם סיום הליך הפרידה וההליך המשפטי והתייצבות הסדרי הראיה יחול שיפור בתפקודה. עם זאת אבן הבוחן לגבי האם (ההדגשה במקור שיש) הינה יכולתה לאפשר קשר פתוח ולגיטימי של הילדים עם אביהם. הסדרי הראיה של הילדים עם האב צריכים להיות פתוחים, קבועים ויציבים".

ההמלצה למתן המשמורת ליד האם לוותה בהענקת הסדרי ראיה למשיב.

14. חרף דברים אלה, בדבר מחויבותה לאפשר הסדרי ראיה מאותים עם המשיב, עברה המערערות עם הילדים, ביום 2.8.11, באופן חד צדדי וללא כל הודעה מוקדמת, להתגרור ביישוב בצפון המרוחק כ- 120 ק"מ ממקום מגורים הרגיל של הילדים.

15. כתוצאה מקשיים בקיומם של הסדרי הראיה והצורך של בית המשפט להידרש לעשרות בקשות מבקשות שונות בנושא זה וכך עולה מעיון בתיק בית משפט קמא ותמ"ש 42591/09 במערכת נט המשפט, כמו גם רצונו של המשיב בניהול הוכחות, ביקש בית משפט קמא, טכח חלוף הזמן, חוות דעת משלימה מהמומחה שמונתה. חוזה"ד המשלימה הוגשה ביום

7 מתוך 20

11. Jun. 2015 8:42

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

30.10.2011. לצורך הכנת חוות דעת זו נפגש המומחה מספר פעמים עם כל אחד מהחורים, קיבל מהם חומרים משלימים, כמו גם מידע משלים משירותי תרעומה אחרות התנהלותם.

המרתה לא שינתה מחוות דעתו הראשונה והותיר את המשמורת בידי המערערות, רק בגלל התמסרותה של המערערות ברמה היומיומית לילדים, וחזף העובדה שהציגה "אופני התנהלות שהם בחלקם בעייתיים כמו למשל המעבר ל..." (עמ' 39 לפרוט' הדיון בבית משפט קמא). עם זאת, ראה לנכון לציין את הדברים הבאים בנוגע למעבר המגורים שנכפה על המשיב:

"אנו רואים בחומרה את האופן בו נעשה מעבר האם עם ילדיה ל... האופן בו נעשה המעבר והאופן בו מסבירה זאת האם, מביאה להתרשמותנו כי נעשה במסורה להתרחק מהאב, ואולי אף להרחיק את הילדים ממנו. האופן בו נעשה מעבר זה מעלה שאלה מהותיות אשר לאופן בו תופסת האם את מקומו של האב בהחלטות מהותיות הנוגעות לקטינים" (עמ' 7 לחוות הדעת המשלמה, מוצג 4 למוצגים המערערת).

המומחה הסיף והסביר את החלטתו שלא לשנות את המשמורת על רקע השקול הכולל של הדברים "אבל נטל ההוכחה הולך ונעשה כבד על האם כרגע, כי ההסדרים האלה, במידה ולא יתקיימו, (הסדרי הראייה שיש) זה יעמיד בסימן שאלה גדול את מסוגלותה להיות משמורתית" (שם, עמ' 39 לפרוטוקול הדיון בביהמ"ש קמא).

16. בית משפט קמא אימץ את חוות הדעת שהונחו לפניו באופן מלא וקבע הסדרי ראייה בין המשיב לילדיו תוך שהסמיק את שירותי תרעומה (העו"ש) לפקח עליהם, לשנותם ואן להרחיבם מעת לעת לפי הצורך. בתוך כך ציין, כי המערערות מבקשת לחקשות על המשיב ואינה מוכנה להתגמש עמו, ודחה את טענותיה כי הסדרי הראייה שהומלצו אינם עולים בקנה אחד עם טובת הקטינים (ש' 28, 34 לפסק הדין בהליך המשמורת הראשון). עוד הוסיף כי כל טענותיה בעניין זה אינן אלא ניסיון חוזר ונשנה להטיל דופי במשיב, ביכולתו ההורית והכל בניסיון למנוע ממנו הסדרי ראייה או לפחות למנוע ממנו את המתכונת המומלצת (סעיף 34 לפסק הדין בהליך המשמורת הראשון). בית משפט קמא גם קבל על התנהלותה הדיומית של המערערת, אשר ניסונה למשוך את החליכים בתוך כדי להימנע מהכרעה בו (סעיף 35 לפסק הדין בהליך המשמורת הראשון).

17. טרחתו והרחבתי בהליך המשמורת הראשון בהיותו נקודת מוצא להליך המשמורת נושא הערער. מדובר בפסק דין חלוט שהממצאים והקביעות שבו, כמו גם בחוות הדעת שאומצו כחלק ממנו, מהייבים להמשך הדרך. לא ניתן להתעלם מההליכים שהתנהלו במסגרתו, כביטוי להתנהלותם של הצדדים בהקשר לסכסוך המשמורת. העיקרון הגלום, המהווה גם יתרון. בכלל של "שופט אחד משפחה אחת" בא לרדי ביטוי דווקא במקרים מעין אלה. אין

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

לצפות מחמתו שישב בהליך המשמורת הראשון להתנתק לחלוטין ממעורבותו ומהיכרותו את הצדדים ולהתייחס להניק שלפניו, בהליך הנוכחי, כאל תיק עצמאי ופרד. מבחינה זו אין כל פסול לעשות שימוש בחוות דעת ובאבחונים שנגשר בהליך המשמורת הראשון – בהליך חדש המהווה המשכו של סכסוך קיים שנפתח כשנה וחצי מיום פסק הדין בו. זאת ועוד, לאחר פסק הדין בהליך המשמורת הראשון נדרש בית משפט קמא להליכים נוספים בין בני הזוג שמרביתם עסקו בשאלת ביצועו של פסק הדין. לא ניתן להתעלם מהתנתקותם של הצדדים גם בהליכים אלה ומהחלטות ו/או פסקי הדין שניתנו במסגרתם. משכך, בפרט נוכח תסקירים וסיכומי ועדות מקצוע כמו גם דו"חות יחידות הסיוע שהונחו לפני בית משפט במהלך תקופת הביניים מיום מתן פסק הדין בהליך המשמורת הראשון ועד להגשת ההליך נשוא הערעור כאן ולרבות במהלכו, איני רואה כל פסול בכך שבית משפט קמא בחר שלא לשוב ולעדין את חוות הדעת שניתנו במסגרת ההליך הראשון.

במצב דברים זה, כל שנתו הוא לבחון את פסק דינו של בית משפט קמא, על רקע פסק דינו בהליך הראשון, כמו גם את התנהלות הצדדים מאז ניתנו, ולקבוע אם בייכור הוריי ללא הצדקה עסקינו. אם התשובה חיובית, יש לקבוע אם דרך הטיפול בה נקט בית משפט קמא – העברת המשמורת לידי המשיב נכונה וראויה בגסיבות העניין או שמא, עדיין ולמרות הכל, ניתן לנקוט בדרכי טיפול אחרות למינורו.

18. אין מחלוקת שמוה כשנתיים לא מתקיימים הסדרי ראייה כלשהם בין המשיב לילדים (ראו תסקיר מיום 1.10.14 בו צוין כי מזה שנה וחצי שקיים הנתק המדובר). אין מחלוקת שהילדים מסרבים להתראות עם אביהם. אין מחלוקת שמוה כשנתיים לא מתקיים שום קשר, מסוג כלשהו, ביניהם. עניין לנו, אפוא, בסרבנות קשר. עם זה סרבנות קשר אינה שם נרדף לייכור הוריי. סרבנות קשר היא אחד המאפיינים של זנופת הייכור ההוריי (רעיון 3009/02 פלוגית ב' פלוגי, פ"ד נו (4) 872) ואין די בעצם קיומה וממילא יש לבחון את הרקע לה, האם היא מוצדקת ואם יש לה הסבר כלשהו. מעבר לכך, נכון לבחון אם קיימים מאפיינים נוספים מעבר לסרבנות הקשר שיש בהם כדי להצביע על ייכור הוריי – ובראש ובראשונה, לטעמי, פעילות מכוונת של המוערער לשלילה או תגבלה של האפוטרופוסות הסבעית שיש למשיב על ילדיו. פעילות שכזו, מטרתה אחת, למחוק את דמותו של האב מעולמם של הילדים ולמצב בתודעתם משפחה גרעינית ללא דמות אב בתוכה. קיומה של פעילות כזו, ללא הצדקה, מטה את הכף לקביעת בדבר קיומה של ייתסמות ניכור הוריי ולטעמי בדרגתה החמורה.

סרבנות הקשר

19. מטובותו של המשיב, בהצדקה לסרבנות הקשר, נשללה בהליך המשמורת הראשון, בכל הנוגע לאירוע האלימות הנטען מזלי 2009, אשר שימש עילה בידה של המוערער לחזרתו.

11. Jun. 2015 8:43

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

את מקום המגורים שלה ושל הילדים למרחק 120 ק"מ ממקום מגוריכם הרגיל. כך בחוות הדעת במסגרתה מרכזה לו, עקב טענת המסוכנות, בדיוקה פסיכואטרית: "אין התרשמות ממסוכנות או אלימות כלפי הילדים"; "כגון כן לא עלו מהבדיקה אינדיקציות למסוכנות של מור _____ ביחס לילדי". כך גם בחוות הדעת המשלימה "בדיקותינו אינן מעלות ממצאים באשר למסוכנות האב כלפי ילדיו. אין אנו מוצאים חידוש בטענות המועלות על ידי האם לעניין זה ואין, על פי התרשמותנו, צורך לבצע הערכת מסוכנות נוספת לזו שכבר נערכה על ידנו". אמנם, בחוות הדעת צוין (בסוגריים), כי "אין בפך כדי לשלול או לאשר את טענתיה העובדתיות של הגב' _____ בעניין" אלא שבפסק הדין שניתן בהליך המשמורת הראשוני, שדחה את טענות המערערות בעניין זה, על אף הגשת כתב אישום בהקשר לאירוע זה נגד המשיב (שלא הגיע כדי הורשעה בסופו של יום), סתם את הגולל על טענת המסוכנות, בהעניקו הסדרי ראיה לאב, ללא פיקוח, חרף דרישת המערערת. כזכור, על פסק הדין לא הוגש ערעור.

טענת המסוכנות משללה גם באשר לאירוע האלימות הוטען מיוולי 2013, אליו מפנה ב"כ המערערת. אירוע זה שימש עילה לבקשה למינון צו הגנה נגד המשיב ולקביעת הסדרי ראיה תחת פיקוח ובמרכז קשר. בקשה זו נדחתה בפסק דין מפורט, על ידי בית משפט קמא, מיום 11.8.13 (ה"פ 31053-07-13). במסגרת הליך זה הוגש תסקיר מטעם שירותי הרווחה, מיום 17.7.13, בו צוין, כי לא נשקפת כל מסוכנות מצד המשיב כלפי הילדים ואין מקום להתנות את קיום הסדרי הראיה שלו עמו במרכז קשר (מוצג 12 למוצג המערערת). זאת ועוד, במסגרת ההליך הסכימו הצדדים, ללא תנאי, להעמיד עצמם לבחינתה של מכונית אמת לשאלות שתגססנה על ידי בית המשפט. ותוצאות הבדיקה מצאו את המשיב דובר אמת ביחס לשאלה אחת, ו"קרוב לדאי" דובר אמת לשאלה השנייה בעוד שהמערערת נמצאה דוברת שקר לשאלה אחת ו"יכל הנראה" דוברת שקר לשאלה השנייה. בימ"ש קמא מצא בהליך זה להעניף את גרסת המשיב על פני גרסת המערערת. בקשת רשות ערעור שהגישה המערערת על פסק הדין נדחתה על ידי בפסק דין מיום 30.10.13 (עמ"ש 19344-08-13).

אירוע האלימות הוטען, מיוולי 2013, שימש בידי המערערת, במקביל להגשת הבקשה לצו הגנה, בסיס להגשת "תובענה לשינוי הסדרי ראיה... והוראות על מונן תסקיר דחוף" (כך בכותרתה). במסגרת הליך זה קיים בית משפט קמא, בעצמו, בשיתוף עו"ס מיוחדת הסיוע, מפגש עם הילדים. המפגש התקיים ביום 30.10.13. דו"ח סודי הוגש ביום 5.11.13. בפסק הדין שניתן בהליך סלכם בית משפט קמא בקצרה, בלשונו, "שלא התרשמתי כי הילדים מפחדים מאביהם" ונכח סירובה העיקש של המערערת לשתף פעולה עם תכניות טיפוליות שהוצעו לה על ידי גורמי הרווחה, שהביאו לטרפד כל הוגסיונות להפגיש בין המשיב לילדיו - מפגשים עליהם הורה בית משפט קמא בהמשך לפגישתו עם הילדים - מתק את התובענה. על פסק הדין לא הוגש ערעור על ידי המערערת. בהמשך להחלטתנו מיום 11.5.15 הונח לפנינו "יחודיות הסודי". לאחר עיון בדו"ח אין לנו אלא לקבל את קביעתו של בית משפט

10 מתוך 20

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

קמא בעניין זה בפסק דין מיום 28.1.14 (בתמ"ש 41972-07-13). על פסק דין זה לא הוגש ערעור.

הטענה בדבר מסוכנותו של המשיב, הזרה ועלתה אף בהליך הנוכחי וגם בערעור שלפנינו - חרף העובדה שהקביעות בהקשר זה, שניתנו בסדרה של הליכים משפטיים כמפורט לעיל, שללו אותה. בית משפט קמא נדרש לנושא זה בפסק דינו, וציין, בצדק, תוך שהוא מפנה להליכים הקודמים בהם הוכח שכל טענותיה של המערערת לאלימות מצד המשיב אין להן כל ממש (פסק דינו של בית משפט קמא מיום 28.1.14 בתמ"ש 41972-07-13, סעיף 10 לפסק הדין). בתסקיר הטען שהוגש בהליך זה, מיום 1.10.14, נכתב: "לא הוצעו שום ראיות אשר יגלו לסכן את ילדיו, אלא להיפך מאב אחראי, שקול, רגיש ונחויב".

טרחתי והרחבתי בנושא זה כדי להבהיר שהטענה שהמשיב מסוכן לילדיו "נטחנה עד דק" בהליכים קודמים ואין מקום לחזור ולהעלותה מחיש, בוודאי לא בערעור שלפנינו, לא מהצדקה לסרבנות הקשר ולא כגימוק לאי העברת המשמורת בידיים לידיו.

משנשללה טענת המסוכנות אין לנו אלא לקבל את קביעותי והתרשמיותי של בית משפט קמא כי מי שעומד מאחורי סרבנות זו, היא המערערת. קביעות אלה נשענות על היכרות מלאה של בית משפט קמא עם הסכסוך המתמשך בין בני הזוג ועל תסקירים, דיווחים וסיכומים של רשויות הרזוחה, כמו גם דיווחים של יחידות חסינות.

א. מעניין במכלול החומר שהונח לפני בית משפט קמא, לא רק בהליך נושא הערעור אלא גם בהליכים קודמים, לרבות בהליך בו דחתה תביעתה של המערערת לשינוי הסדרי הראיה, שהוגשה כשנה לאחר מתן פסק הדין בהליך המשמורת הראשון (תמ"ש 41972-07-13) עולה, כי מאז ינואר 2014 חדלה המערערת, כליל, מלשותף פעולה עם גורמי הרזוחה. המערערת לא איפשרת להם או למשיב לראות את הילדים בשום מסגרת חרף הסמכות שהוענקה להם בהחלטות שונות של בית המשפט. באותם ימים בהם היו אמורים להתקיים הסדרי ראיה הילדים לא הגיעו לבית הספר ולגן בשל סיבות שונות, תמיד בימים בהם אמורים היו להתקיים המפגשים עם האב. המערערת נמנעה גם מלהביא את הילדים למפגשים עם האב ביחידות המוגנות. היא המציאה אישורי מחלה. הנושא נבדק מול הגורמים הרטואיים ונראה כי התנהלותה של המערערת בעניין זה - פניה למרפאה אחרת שלא ביישוב בו הילדים מתגוררים ולא לרופא המשפחה שמכיר אותם אלא לרופא אחר, למרות שהמרפאה הייתה זמינה או פניה לרופא תורנית בעיר הסמוכה ליישוב למרות שהמרפאה הייתה זמינה - הייתה בכוונת מכוון. ניסיון לברר איתה סוגיה זו ננקל בתשובה לפיה לבד מפעם אחת שאחד הילדים היה חולה היא בחרה לא להביא את הילדים כי היא מתנגדת להחלטות המערערת נמנעה גם מלהביא את הילדים למפגשי הערכה שנקבעו למשיב עם בשידולי הרזוחה הקרובים למקום מגוריה ונמנעה בכך את התקדמות הטיפול שעליו הורה בית המשפט (תסקירים מיום 19.1.14 ו-1.10.14).

11 מתוך 20

11. Jun. 2015 8:43

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

צמ"ש 60592-03-15

בהחלטה מיום 11.6.14 הורה בית משפט קמא על הגשת תסקיר משירותי הרווחה במועצה האזורית בה נמצא מקום המגורים של המערערת והילדים. בהמשך להחלטה נקבע מועד לווידעו תסקירים – 7.8.14. המערערת לא הגיעה לדיון על אף שהוזמנה – על פי דברי גורמי הרווחה הן ביחס לתסקיר שהוגש לאחר מכן הן בחקירות בבית המשפט – באמצעות מכתב רשום, למערערת ולבאת כוחה. לא ניתן היה להשיג את המערערת בטלפון. טענתה הייתה שלא קיבלה את ההזמנה. דיווח על כך נמסר לבית משפט קמא.

בהחלטה מיום 9.9.14 הורה בית המשפט למערערת לשתף פעולה.

במקום לשתף פעולה הגישה המערערת סדרת בקשות – בקשה להבהרת החלטה; בקשת הבהרה מתוקנת; בקשה לעיון מחדש, ובהן הסברים לאי הגעתה לוועדה.

ב. בדברי הסיכום של שירותי הרווחה בתסקיר מיום 1.10.14 נאמרו הדברים הבאים: "במהלך 3 שנות ההיכרות שלנו את המקרה, אינה משתפת פעולה עם גורמי הטיפול שמעורבים במשפחה, אינה נענית להזמנות לפגישות עם שירותי הרווחה, ובכך לא מאפשרת לנו לפגוש את הילדים, ומקשה על ביקור בית בביתה. לא מאפשרת השלמת אבחון טוהחה _____ לצורך בניית תוכנית טיפול לילדים ולהורים, בכך שלא הביאה את הילדים לפגישה עם האב".

ג. לאחר הגשת התסקיר מיום 1.10.14 הונקיים דיון בבית משפט קמא, בו ניתנה החלטה בהסכמה לפיה יונקיים ביקור בית ביום 19.10.14; ביום 20.10.14 המערערת הביאה את הילדים למחלקת הרווחה לצורך מפגש עם הילדים לבד ואחייכ עם המערערת והילדים; ביום 23.10.14 ייערך מפגש של הילדים עם המשיב בשירותי הרווחה – הכל באזור מגורי המערערת והילדים. ביום 26.10.14 התקבל דיווח משירותי הרווחה כי המערערת התקשרה ביום 20 מועד להתקיים ביקור הבית וביטלה אותו מסיבות אישיות והוסיפה כי גם המפגשים הבאים לא יתקיימו מאותן סיבות. הובהר לה כי באחריותה לקבוע מפגשים חדשים. מפגשים אלה לא התקיימו. כתוצאה מאי שיתוף הפעולה לא ניתן היה לקיים ועדת תסקירים (כך בהודעה לבית משפט קמא מיום 23.10.14). בימ"ש קמא ביקש את עמדת באת כוחה של המערערת וזו הודיעה כי למרשתה תחושות קשות באשר לתום לבן וכוונותיהן של הע"יש אך חרף זאת, "לאחר שתחלים ממחלתו" תיצור מרשתה קשר עם שירותי הרווחה לצורך תיאום. כעבור מספר ימים הודיעה בא כוח המערערת על התפטרותה עקב חילוקי דעות בנוגע לניהול התיק. בית משפט קמא דחה בקשה זו ובאת כוח המערערת הודיעה לבית משפט קמא כי מרשתה קבעה מתעד לפגישות ואף נקבע תאריך. בית משפט קמא ביקש את באת כוח המערערת להודיע אם המפגש התקיים. במקום הודעה חיובית התקבלה בקשה נוספת שלה להתפטרות, מה שהביא להגשת שתי בקשות של המערערת לדחיית הדיון, בקשות שנדחו. מהלכים אלה של המערערת הביאו את שירותי הרווחה לחדיע לבית המשפט, ביום 25.11.14 את הדברים הבאים:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

1. מהתנהלותה של האם ברור לנו שיש בכוונת האם לנתק את הקשר בין הילדים מאביהם. יתרה מכך, אם אנו בוחנים את הקשר של שני הילדים הגדולים של האם עם אביהם, גם ילדים אלה לא נמצאים בקשר עם אביהם.

2. אנו רואים דפוס התנהלות שחוזר על עצמו והוא מחיקת האבות מחייהם של הילדים, וצופים כי מצב זה שבו האם גורמת לנתק בין הילדים לאביהם יתקבע.

3. אי לכך, אנו ממליצים על העברת המשמורת של הילדים לאביהם, אשר התחייב לשמור על הקשר של הילדים עם אמם, לטיפול בילדים ומתאים למלא את תפקיד ההורה המשמורן לטובת הילדים.

לאחר מות פסק הדין נושא הערעור ובמסגרת הערעור עצמו מגילתי לבקשה לעיכוב ביצוע העברת המשמורת עד להכרעה בערעור, אך בד בבד הוריתי על קיום הסדרי הראיה בין המשיב לילדיו "בדיוק" כפי שנקבע בהחלטות בית משפט קמא מיום 6.11.13 – בתקווה לראות התנהלות אחרת של המערערת. ביקשתי לקבל מיחודת הסיוע דו"ח על האופן בו התבצעה ההחלטה האמורה על ידי הצדדים. ביקורים לא התקיימו חרף ניסיונם של עובדי יחידת הסיוע לקיימם. זיווח מקיף אודות התנהלותם של הצדדים בכל הנוגע למילוי החלטתי זו התקבל ביום 7.5.15 (הדיווח מסומן על ידי ב.מ.1). אין בכוונתי לפרט את הכתוב בו – די לי בהפניה אליו. אציין רק את ההתרשמות הכללית של עו"ס יחידת הסיוע בחקשר זה:

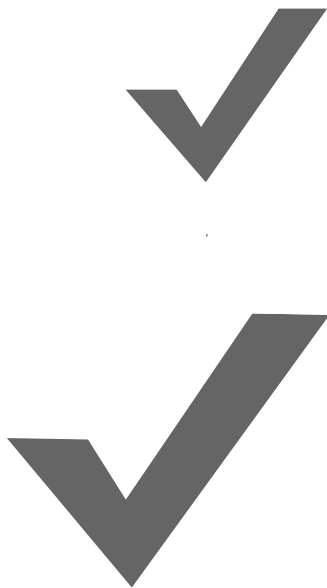
"ההתרשמות הכללית הייתה, מאם שמצייתת להוראות למראות העין בלבד, מנסה לאכוף על הסביבה כיצד לנהוג, מתקשה ומתנגדת לשתף פעולה באופן כן, ואינה מודעת לזק המצטבר שהיא גורמת לילדיה בעינות והחרדה המוקצנת שהיא מפעילה כנגד קשר תקין עם האב. נראה גם שהאם פועלת כנגד המערכת, במקום לשתף פעולה ומקטלגת מראש, את מי שאינו שותף לתפיסתיה, כ"בלתי מתאים" תוך סילוף מציאות.

ההתרשמות מהאם בסיטואציות הספציפיות כפי שציינתי בהם כולל שפת הגוף, טון הדיבור וכיו"ב, הייתה שהאם פעלה באופן מניפולטיבי, כדי למנוע את ביצוע ההחלטה. שלא היתה לרוחה, יתכן מתוך תפיסה "שחצלחתי" המהלך ולו חלקית, עלולה לפגוע בטיעוניה המשפטיים, ובהגמוניה הפסיכולוגית הטוטלית – על ילדיה. כשהיא משדרת לילדים חוסר אמון וזלזול במערכות הדין משפחתיות."

ומאפיינים נוספים -

23. א. לטענת ב"כ המערערת המקרה שלפנינו הוא מקרה קלסי של קשיים בקיומם של הסדרי ראיה שניתן להתגבר עליהם באמצעות דרכי טיפול מוטימויות. לדבריו אין לפנינו מקרה של ניכור הורי שמאזיק את העברת המשמורת על הילדים לרדי האב.

ה'תש"פ
8/10

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

ב. מעיון בתסקירים השונים שהוגשו עליהם הממצאים הבאים, אותם ראה בית משפט קמא לאמצם. אבאם כלשונם:

"משיחות עם אבות הגן של (הילדה שי ש') שנמצא ב... צוין כי היא מתפקדת טוב מאוד. ילדה שמחה, חברותית, אכפתית, אך גם סגורה ומופנמת ושומרת על עצמה. הוזכר כי אין דיבור על המשפחה גם משפוחתה של (האם שי ש') שמעבר למשפחה הגרעינית הקטנה וכאשר נשאלת לא עונה, אין דיבור על אבא. לא חוגגים ימי הולדת בנך, ולקראת יום המשפחה יש התנגדות מצד אמא להתייחס לאבא.

בביקור בית "... כאשר נבדק עם (האם שי ש') אם מסכימה שנשוחח עם הילדים על הקשר שלהם עם אביהם, אמרה שמשום שלא יודעו אותה מראש לכך, דבר זה ילחץ אותם ושהיא צריכה להכין אותם, לכן הילדים נשאלו רק על חברות והמסגרות, הילדים מיעטו לענות לשאלות, ספרו על החברים שלהם שהולכים אליהם ושבים אליהם, סיפרו שטוב להם ב... כאשר (הילד שי ש') נשאל יצר קשר עין עם (האם שי ש') והיה צריך את אישורה".

"בפגישה במחלקת הרווחה, (האם שי ש') תיארה שלא הבינה את פשר ההחלטה של הסדרי ראייה דרך יחידת הסיוע, ולדבריה מלבד פעם אחת ש(הילד שי ש') היה חולה, לא פעלה על פי ההחלטה כי היא לחלוטין לא נכונה בעיניה עבור הילדים".

נתסקיר מיום 19.1.14 מוצג 12 למוצגי המערערת).

"... מזיווחי המסגרות החינוכיות... במסיבת הסיום של (הילד שי ש'), בן (האב שי ש') הגיע למסיבה והוא דיבר עם (הילד שי ש') בזמן שהאם שי ש') שוחחה עם מנהלת האשכול. (האם שי ש') חוותה זאת כהגנסיפריציה של מנהלת האשכול עם (האב שי ש'), נדה. כמו כן בכל מצב בו נוצר קשר של הצוות החינוכי עם אביו, (האם שי ש') מתפרצת כלפי הצוות באופן קשה מאוד ושאינו מותאם למצב. לאור זאת נוצר מצב שהשנה יש קושי גדול מאוד של הצוותים החינוכיים להעברת מידע אליהם וזאת גם בשל ההתדרשמות כי ל(אם שי ש') נוכחות גדולה ונעוררות רבה במסגרות, ושנים מצבים שעל מנת להשיג אינטרמציה זה מושג בהסתניגות ובקושי... כמו כן צוין כי הית קשר מאוד מכליל ומאפשר עם (האם שי ש') במשך שנת הלימודים, שהיתה נוכחת ומסייעת בהמון פעילויות בביתה של (הילד שי ש'). הכל השתנה כאשר נודע ל(אם שי ש') כי המחנכת העבירה לאבא תעודה של (הילד שי ש') למרות שהראתה בחוזר מנכ"ל משרד החינוך את החוק שמחייב אותה ליידע את האב. לדידה של (האם שי ש') לא במקרה שלה, (האם שי ש') התמצרה על הצוות החינוכי והיתה תחושה מאוד קשה".

"המעורבות שלה במסגרות החינוכיות של הילדים פועלת בין היתר, למניעת העבודת אינטרמציה לגבי הילדים לגורמי הרווחה ולאב".

(תסקיר מיום 1.10.14).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

מכאן, נהגן להגין את דבריו של המשיב שהובאו בתסקיר זה, כמו גם בתסקיר מיום 19.1.14, כי הוא נמצא בקשר מועט עם מוסדות החינוך של הילדים, ביחס לקשר שהיה מעוניין "האב בשל הודיעה לדבריו, שמעורבותו מעוררת תגובה קשה מצד (האב ש' ש). כך גם בנוגע להתעניינות שלו בבעיות בריאות "בחר שלא לפנות לרופא הילדים כדי לא ליצור מצב שבמידה והאב פונה אליהם בבעיות בריאות של הילדים יהססו לספק בהם" - ותשובה נצחת לגסימונה של האב לטפף בקשר המועט שלו עם הגורמים הנ"ל כראיה לתוסר המסוגלות שלו ולא אכפתיות שלו ממה שקורה לילדים. דומה שדווקא הסבר זה מלמד על רגישותו הרבה של האב למנוע מהילדים להתמודד עם המתח והקונפליקט שהם חווים כנוצח מהתנהלותה של האב.

התנהגות זו של המערערת כמתואר בתסקירים, לא נסתרה ואושרה בחקירתם הנגדית של העו"ש (ראו לעניין זה סעיף 31 לפסק דינו של בית משפט קמא המפנה לפרוטוקולים בחקש זה).

ג. מטרתה של האב באה לידי ביטוי אף בגיוזי החלטתו של בית משפט קמא לאפשר התקנת מוחשב ותוכנת "סקיפ" על חשבון האב על מנת לאפשר קשר בינו לבין הילדים. בהקשר זה התאפשר לאם, נוכח טענתה כי האב עלול לשתול "סוס טרויאני" במחשב, להתקין, באמצעות טכני שלח, את הציוד הנדרש והאב יממן את מלוא העלות. גם פתרון זה לא הניח את דעתה (ראו בהקשר זה סעיף 295 לפסק דינו של בית משפט קמא המפנה לעמ" 156 ו-158 לפרוט" ש" 1-21 חקירתה של האב בנושא).

ראוי בהקשר זה להפנות אף לדו"ח הסודי שהונח לפני בית משפט קמא - שלא ברורה לי הסודיות שעטפף אותו - ממנו עולה, כי האב לא גשתה מאומה כדי לחקל על הילדים את המפגש עם האב, לא אפשרה להם ל"היפתוח" ולא וויסתה את הסיטואציה באופן מותאם. הילדים ענו רק לאחר שקיבלו אישור ממנה. גם כשנכנסו הילדים לחדר המשחקים לקראת המפגש עם האב, ניסתה האב לומר שהם לא רוצים לפגוש אותו אבל קיבלה את ההסבר שזה המצב. חרף זאת בהרה לשבת בחדר ההמתנה במקום שאיפשר לה להציץ ולראות חלקית מה שקורה בחדר. בתום המפגש עם הילדים ההתרשמות הייתה ש"העזרה של האב מוחדר, וכנראה הבנתם האינטואיטיבית של הילדים שבגסיבות הנוכחיות אין לאם סמכות מוחלטת, הקלו עליהם להגיב בסופו של דבר כמו שהרגישו" - בחיוב כלפי האב. מנגד, ובנוגע לאם, ההתרשמות הייתה שהיא "זקוקה לקשר עם הילדים באופן שהיא מהווה בו את המרכז, מתקשה ל"שחרר" אותם, ובמיוחד כלפי קרבה לאב ומשדרת באופן לא ורבל, ויתכן אף לא מודע, שההתקרבות אליו לא בטוחה, כל זאת בניגוד למוצהר על ידה, שהיא לכאורה, מעוניינת בשמירה על קשר אך עקב "מסוכנות" האב, יש צורך לדעתה, בביקוח ובהדרגתיות. מסקנה זו שלה מובאת תוך ניצול ואיזכור די זמנו של האירוע הרגי הקיצוני שאירע לאחרונה ופסילה של כל האבחונים שנעשו עד כה, שלא תצאו על מסוכנות של האב".

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

ד. על התנחלותה של האם ותרומתה לעיכור והוררי ניוון ללמוד גם מהדוי"ח במ/1 שהוגש לעיונו, בהמשך להחלטה בה חוריתי על עיכוב ביצוע פסק דינו של בית משפט קמא תוך הוראה בדירה וחד משמעית לקיים את הסדרי הראיה, שנקבעו על ידי בית משפט קמא בהחלטות שקדמו לפסק דינו. על פי הדוי"ח האם לא קיבלה בהבנה את החלטתה, ופנתה, עם קבלתה, ליחידת הסיוע בניסיון לשנותה בטענה כי היא לא משרתת את טובת הילדים. משהופיך לה כי לא יחיו שום שינויים שיתגמל היא "לכאורה" פעולה והביאה את הילדים עד "לשוקת" אך מנעה מהם, ולמצער לא עשתה מאומה, כדי לאפשר להם "לשנות" ממנה - הכל כמפורט בדוי"ח מב/1 - תוך שהיא משדרת מסר שמעורר בילדים בחלה.

24. משסרבנות קשר ללא הצדקה יש לנו כאן, משסרבנות הקשר נכנתה לאורך שנים על ידי האם, החל מהמעבר החד צדדי והפנתאומי למקום ישוב המרוחק 150 ק"מ ממקום המגורים הרגיל בו התגוררו במ המשפחה כולל האב (בשהיא לא מתססת לציין בפני המומחה כי היא עשתה זאת לאחר שקיבלה ייעוץ משפטי "לקבוע עובדה" ולא לתתייך עם האב אחרת יגיש צו מגינה), דרך היתלות באירועי אלימות (שככל שהתקיימו, לא הטביעו, אליבא דחוות דעת המומחים וקביעות בית המשפט, אות קין של מסוכנות על מצחו של האב) כסיבה לטרפוד הסדרי הראיה תוך הפרה בוטה ומתמשכת של החלטות בית משפט בעניין זה; משעניין לנו בחוסר שיתוף פעולה עם שירותי הרווחה לרבות עם דרכי הטיפול שהוצעו ובעיקר ניסיון למחוק את דמותו של האב מחיי הילדים באמצעות הצרת אפטרופסותו הטבעית עליהם - אין לי אלא להסכים עם קביעתו של בית משפט קמא, כי הוכחה לפניו "יתסמונת גיכור הורי" בדרגת החמורה.

25. משכך הם פני הדברים אין לותן משקל מכריע לעובדה כי עניין לנו באם אוהבת, מעורבת, תומכת ומכילה כמו גם לעובדה כי הילדים מגיעים מסודרים ונקיים למוסדות החינוך ומתפקדים שם בצורה טובה הן בתחום הלימודי הן בתחום החברתי, וכי אנשי הצוות זוכים לשיתוף פעולה מלא של האם. בהקשר זה אבא הן מפי העו"ס בהקירנתה בבית משפט קמא, הן מפי בית המשפט העליון. בתשובה לשאלה אלו מילים טובות יכולה לומר על האם השליכה העו"ס:

"יש המון מילים טובות להגיד, הילדים מסודרים, הילדים לומדים טוב הילדים זה כל הדברים נכתבו גם נכתבו כל מיני דברים נוספים אחרים שהילדים לא מזכירים את האב, אין התייחסות למשפחה שלהם, הילדים לא מזכירים את אבא שלהם, יש, אנחנו מסדרנו את כל הארגומרמצייה שקיבלנו ממוסדות החינוך. אני חושבת אם את שואלת אותי, קודם כל אני חושבת שמבחינה פסיכולוגית אין להם שום יכולת לעשות הצרכה לגבי הילדים האלו גם (האם שי ש) לא אפשרה לעשות שום הצרכה לגבי הילדים, ילדים שאין להם קשר עם אבא שלהם התנתקו הבסדר אני לא חושבת שהם ילדים שמבחינת השלם הם ילדים במצב טוב" (עמ' 61 לפרוט' ש' 12-22).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 60592-03-15

בית המשפט העליון ברע"א 3009/02 פ"ד (4) 872 דחה את טענת ב"כ המבקשים, כי אין זה מתקבל על הדעת כי התסמונת קיימת אצל הקטינים שעניינם נדון שם כאשר חם מתפקדים באופן יוצא מן הכלל, הן בתחום הלימודי הן בתחום החברתי, וכאשר חם הצוות זוכים לשיתוף פעולה מלא מצד האם. בית המשפט מאשר את חוות דעת המומחה שניתנה באלותו עניין הקרבת: "עבור הילדים, כל הישג נתפס כמחזק את משמורת האם ולכן המוטיבציה להישג גלעית בתוך המאמץ להוכיח נאמנות. בנוסף, לאור תהליכי חמיצול, דמויות הסמכות הקשורות באב הן הדמויות שנפגעות ללא תקנה (כך פקידות סעד, פסיכולוגים ועוד), ואילו דמויות הסמכות שמנותקות ממנו נשמות איכותן הטובה (מורחג וכדומה)". בהקשר זה הוסיף בית המשפט העליון כי גם תלונות שווא בגין התעללות זינן אף הן מן המאפיינים של התסמונת.

26. בנסיבות אלה לא היה בידי בית משפט קמא מנוס, ובצדק, אלא לאמץ את שטאמר בתסקיר מיום 1.10.14.

"התנהלותה של (האם שי ש) מטרפדת כל אפשרות, למעול לחידוש הקשר של (האב שי ש) עם הילדים ולאפשר להם נוכחות של אב מטיב בחייהם, והתפתחות פסיכולוגית תקינה, כאשר בחייהם יש אמא ואבא ואהבים ודואגים, וגם נוכחות של המשפחות המורחבות. קיים נתק של בשגה וחצי בין (האב שי ש) לילדיו, ומהאינפורמציה שיש בידינו (האם שי ש) מונעת כל אפשרות שדמותו של האב תיכנס לחייהם של הילדים".

המשיב - האב

27. העברת המשמורת של הילדים מזי האם מתחייבת היא, לטעמי, בנסיבות העניין. כך גם קבע בית משפט קמא ובצדק. לא מצאתי מקום להתערב בקביעתו של בית משפט קמא בדבר העברת המשמורת לידיו של האב. טענותיה של המערערת בדבר חששם של הילדים ממנו מנופרכות לחלוטין. כך עולה הן מחוות הדעת, הן מהתסקירים, הן מההתרשמות של בית משפט קמא עצמו במפגש שקיים עמם. הסתייגויות הילדים ממנו, בתחילת כל מפגש, הן תוצר של הנתק שנכפה עליהם בשל התנהלותה של האם וניכר מתיאור המפגשים ביניהם כי הם הלכו "ונפתחו" לקראתו במחלכם. אינני סבור כי היה על בית משפט קמא להעמיד את האב ב"מבחינים" נוספים לבחינת מסוגלותו. מסוגלותו לא נשללה בחוות הדעת. לחיפך, המשמורת נמסרה בזמנו לאם, בהליך המשמורת הראשון, "לא בלי הוולבטות", מתוך הבנת שהיא תיטיב יותר להיענות לצרכי הילדים ברמה היומיומית, גם מבחינת זמינות וגם "גילט תוך של הילדים" היווה אחד המרכיבים בשיקול (עמ' 32 לחוות הדעת). בתסקירים שהוגשו לבית משפט קמא צוין, כי:

"... התרשמנו מאדם משותף פעולה, אמין ואחראי. עד כה שיתף פעולה עם כל החלטה שהוצעה לו. מהתרשמותנו ומהסתמכות על דו"חות, תסקירים, ועדות קודמות ושיתוף עם אנשי מקצוע נראה כי (האב שי ש) אינו מסוכן לילדיו. מה גם ש(האב שי ש) מסתייע על

53-5085952

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

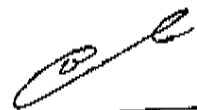
עמ"ש 60592-03-15

בסיס קבוע בהדרגה ויעוץ מפסיכולוגיות ורואה בכך חשיבות רבה לשם התנהלות מטיבה עם ילדיו" (תסקיר מיום 19.1.14 מוצג 13 למוצגי המערערות).

בית משפט קמא הפנה בעניין זה, בסעיף 37 לפסק דינו, לחקירות גורמי הרווחה ולתשובותיהם בכל הנוגע ליכולותיו ואמינותו של האב תוך אמונה כי הוא, שלא כמו האם, יתנהל אחרת ויאפשר את קיום הקשר בינם לבין האם. אמונו זה של בית משפט קמא באב – להיות הורה מאפשר – נראית בעיניי, הטעם לכך – נראה כי בניגוד לאם, שיתף הוא פעולה, לאורך כל הזמן עם שירותי הרווחה. הדברים הועלו על הכתב בתסקיר מיום 19.1.14 (מוצג 13 למוצגי המערערות): "מבחינתו של _____ מוכן להיות שותף בכל טיפול שיוצע... מבחינתו מגויס לתהליך טיפולי עם הילדים ומספיל בעצמו באופן פרטי... אדם משתף פעולה, אמין ואחראי, עד כה שיתף פעולה עם כל החלטות שהוצעה לו" (כך במקור ש"י). כך גם בדו"ח יחידת הסיוע מיום 7.5.15 בו נבחטה התנהלות הצדדים בכל הנוגע למילוי החלטתי בדבר קיום הסדרי ראייה בד בבד עם עיכוב הביצוע: "ההתרשמות מהאב, היתה שהוא מצויד לכל ההנחיות שקיבל (גם, כשהוא סקמטי לגביהן), הוא גילה איפוק יוצא דופן, אורך רוח מלווה בכאב רב, ונאוש מאוזלת היד של המערערות וביקורת כלפי הזמן הממושך שבו ממשיך להיגרם נזק לילדיו ולקשר שלו עמם...".

917 ז'בד

- א. 28. לטעמי – יש לאשר את פסק דינו של בית משפט קמא ולדחות את הערעור.
 - ב. עם זה, על מנת לאפשר העברת המשמורת, בהליך מדורג, מוצע לקבוע, כי העברת המשמורת תבצע ביום 1.8.15 על מנת לתת לקטינים פרק זמן להסתגל לסביבתם החדשה, בטרם פתיחת שנת הלימודים תשע"ו. עד למועד זה, נורה לשירותי הרווחה במקום מגורי האם והילדים ולשירותי הרווחה במקום מגורי האב ליגור – בתוך 15 ימים מיום קבלת פסק דין זה – מתווה טיפולי להורים וילדים לקראת ההעברה הצפויה. יש להורות להורים לשתף פעולה באופן מלא עם שירותי הרווחה בעניין זה. בקשות למתן הוראות בהקשר זה תוגשנה לבית משפט קמא שיפקח על ביצוע פסק דין זה בהתאם לסמכויות המוענקות בידי.
 - ג. המערערות תשלם למשיב את הוצאותיו ושכ"ט עורך דינו בסך 23,600 ₪.
- העירבון שהופקד על ידי המערערות יועבר למשיב, באמצעות בא כוחו, על חשבון הסכום האמור.

שאוֹל שוֹשָׁנִי, שופט

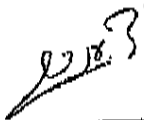

**בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים
אזרחיים**

עמ"ש 60592-03-15

סגן הנשיאה יצחק ענבר:

אני מצטרף בהסכמה לפסק דינו של חברי השופט ש' שוחט. הוצאתם של הקטיונים ממשמורתה של האם רחוקה, בלשון המעטה, מלהיות פתרון אידיאלי, אך בחינתן "תסמונת ניכור הורי" בדרגה חמורה, שמטרתה למחוק את דמותו של המשיב מחייהם של הילדים, ואשר כל הניסיונות לפעול להפגתה סוכלו ומסוכלים בשיטתיות על ידי המערערת, נראה כי מדובר ברע במיעוט.

יצחק ענבר, סגן נשיאה

השופטת יהודית שבה:

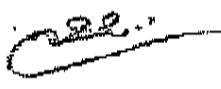
אני מסכימה.

יהודית שבה, שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ש' שוחט.

המזכירות תמציא העתק פסק הדין לצדדים.
ניתנה היום, כ"א סיוון תשע"ה, 08 יוני 2015, בהעדר הצדדים.

שוש שוחט, שופטת

יהודית שבה, שופטת

יצחק ענבר, סגן
נשיא